

(המחן מעמוד 47)

אך המחסומים העומדים לפני כדרך זו הם עצומים.

המיתון האמיתי

המיכשול הראשון טמון בעצם פיזור הכוחות הי-פלסטיניים ומנהיגיהם ברחבי העולם הערבי. אחד מהגורמים החדשים הנכונים ביותר, הסופר המצרי מוחמד (כאשר יודמו התוחמים) סידראמד, אמר פעם כי על ישראל להודות לאלהים על קיומו של אש"ף. שהרי אם אש"ף יתרסק, יהיה על ישראל להתדיין עם עשרות, ואולי מאות, רסיסים. יוצאי-ביירות התפזרו בכמה מדינות. בכל מדינה יהיו אנשי אש"ף כסופים לאינטרסים של הממשלה המקומית. אם חברי הצמרת העליונה של אש"ף יהיו מפורזים בין תוניס ודמשק, עדן ובגדאד, כוויית וקאהיר, יהיה קשה שיבעתיים להגיע במועצה הלאומית הפלסטינית לידי החלי-

ציור פלסטיני של בליטים: המיתון -

טה מוסכמת כלשהי. כאשר מדובר על הצורך לקבל החלטות מרחיקות-לכת, המשנות עמדות עקרוניות, יהיה קשה עוד יותר.

הדבר היה קשה גם אילו נתנה ארצות-הברית את מלוא תמיכתה להנהגה המתונה של אש"ף, ואילו התגברה בישראל הנטייה לשאת ולתת עימה. אך המצב הפוך: ארצות-הברית ממשכה במילחמתה באש"ף, מתוך תיקוה אווילית שניתן לסחור בגורלו של עם שלם תוך התמקחות עם מלך רז זה או אחר. יומת הנשיא רונלד רגן, למחרת היציאה מביירות, לא הותירה כל מקום לאש"ף, אילו הנוקשות האנטי-פלסטיניות של הממשל הישראלי — הקר אליציה והאופוזיציה כאחת — אך גברה. במצב זה עשויה לגבור באש"ף הנטייה להתקרב שוב אל ברית-המועצות, ולוא רק מחוסר ברירה, או לפחות שלא להעמיק את הקרע שנוצר במילחמה.

קשה להעלות על הדעת שמות גדולה יותר מהצד האמריקאי של התקרבות לאש"ף, וזריקת העם הפלסטיני שוב לזרועות הסובייטים שהכ-זיכו, אך הדבר יתכן כהחלט. הפלסטינים עשויים להחישבני מישענת קנה רצוף טובה מחוסר כל מישענת.

כדי להתמיד בדרך להסדר מדיני, דרושים לפלסטינים הרבה מאוד סבלנות. הרבה מאוד כוח לעמוד מול פיתויים קלים, דמגוגיה וזלזול התגוריות. יהיה זה המיתון הגדול ביותר בהייהם של יאסר ערפאת ושד התנועה כולה.

המיתון של ביירות

מול פני כל המיכשולים האלה, יהיה ערפאת מצוייד בכמה יתרונות, הגובעים מן החוויה של ביירות. מעל לכל: יוקרתו האישית בקרב העם הפלסטיני הגיעה לשאי, במידה מסוימת קרה לו מה שקרה לגמאל עבדאל-נאצר, אחרי שספג מפלוג מוחצת במילחמת ששת-הימים והתפטר. ההמונים זרמו לרחובות והפכו לאילל — בהיבנם כי דווקא בשעה קשה שזו הם זקוקים למנהיג בעל שיעורי קומה. אחרי היציאה מלבנון הדרומית, מבנים ההמונים הפלסטיניים כי הם זקוקים עתה למנהיגותו של ערפאת יותר מאשר איפעם. הוא הדגל היחיד שסביבו יוכלו להתלכד.

הישארותו בביירות הנצורה, השתתפותו בסכנות ובסבל של אנשיו, וגם עובדה שהצליח להוציא אותם ממלכודת המוות נכשיו, וגם העובדה ששלמו מבחינה אישית וצבאית, הגבירו את קומתו בעיני עמו. בעיני הפלסטינים, יצטייר המצור של ביירות כניצחון לאומי גדול. אחרי המיתוס של כראמה, נוצר עתה המיתוס של ביירות, העולה על קודמו של אלף. הפלסטינים רואים את הדברים באופן שונה מכפי שהם מצטיירים בעיני הישראלים. אריאל שרון מדבר על "גירוש המחבלים מביירות", ואילו בעיני הפלסטינים, הם החוזק ממעמד במשך 77 ימים אילו מכונה צבאית כבירה, מבלי להישבר — בעוד שכל הצבאות הערביים נשברו, בעבר, מול ריכוזים קטנים יותר של צה"ל תוך שעות וימים. יש צורות מדעיות שונות לקבוע על ניצח בקרב מסויים. המומחים הצבאיים חלוקים על כך, אך קביעה מסוג זה חשובה רק להיסטוריונים. לכניאדם היים חשובה הרבה יותר הרגשתם שלהם. במילחמת יום-הכיפורים נחל צה"ל ניצחון כביר, בתי-נאים קשים. אך בתודעת העם המיצרי נותר המיבצע של הוא זקף את גוום הלאומי, הקל עליהם לעשות שלום. משהו כזה קורה עתה לפלסטינים. עמידתם במצור של ביירות נראית להם כניצחון לאומי היסטורי. תעניק לערפאת את הכוח הדרוש כדי להתקדם בדרך לשלום.

ההפסד העשירי הגדול ביותר של הפלסטינים במילחמה זו — אובדן השליטה בדרום-לבנון — עשוי להתגלות, בדיעבד, כרווח הגדול ביותר שלהם. כי ההרפתקה הלבנוני-נית לא העילה לאש"ף, היא גרמה להם להיספג אל תוך מילחמת-אזרחים מקומית, שלא היה להם כל עניין בה, היא פיתחה אותם להסתבך בביעות מקומיות, להקים צבא סדיר הסר-תועלת, לקלוט כמות של נשק כבד שלא היה להם שילום סביר בו ולהקים מימשל מקומי שהשניא אותו על האוכלוסיה המקומית.

כל אלה הפיחו את דעת אש"ף מן הזירה האמיתית: הגדה והרצועה. בשנים האחרונות הפכו אלה, לגבי אש"ף, זירת-מישנה. לבנון

מחלתו) והמלך חסן הובילה להישג היסטורי בפאס. ועידת השליטים הערביים קיבלה — פה אחד! — סידרה של החלטות, המהוות פריצת-דרך. היא קיבלה את גישת בורגיבה, המקבלת את "החוקיות הבינלאומית" כבסיס לפיתרון הבעיה הפלסטינית — קרי החלטת האו"ם, שדיברה על מדינה יהודית ומדינה ערבית בפלסטין. הוועדה קיבלה גם את תוכנית פאהד, שהחלטה עליה נדחתה במושב הקודם של הפיסגה לפני המילחמה.

החלטה זו, שהפכה עתה תוכנית-השלום של העולם הערבי כולו, והש"ף כפרט, מדברת על נסיגת ישראל מהשטחים שכבשה ב-1967, ועל פירוק ההתנחלויות בשטחים אלה — כזומר, היא מכירה בגבולות ישראל שמ לפני מלחמת ששת-הימים.

ובעיקר: היא קבעה כי "מועצת-הביטחון תערוך לשלום בין כל המדינות באזור" — כלומר, לשלום של ישראל והמדינה הפלסטינית העצמאית, שתקום בגדה המערבית, ברצועת-עזה ובירושלים המיוצרות.

זה פתח דף חדש? הודיע המלך חסן עצמו, והעולם כולו הבין: העולם הערבי מוכן עתה להסדר מדיני עם ישראל, שיהיה מבוסס על דריכות בין ישראל ומדינה פלסטינית. חלוק התוכנית הזאת הוא יאסר ערפאת עצמו.

הגורם החשוב ביותר

ממשלת ישראל דחתה כמובן את ההחלטות האלה "על הסף" — כי טמונה בהן הסכנה הגדולה ביותר לגישתו של בגין, הערבים, שלא דחו בפאס את תוכנית רגן, ושרמוזו על נכונותם לאחד את כל תוכניות-השלום כדי להגיע להסדר, מסכנים בפעם הראשונה את המשך שליטתה של ישראל על הגדה המערבית ורצועת-עזה. הקרב על ארץ-ישראל השלמה, שבגין ושרון פתחו בו בלבנון, נחל תבוסה פוליטית.

בפאס נחתם הכישלון המוחץ של איש-

והמציאות: חייל צה"ל ליד פליטים ומחנה ראשידיה שנהרס במילחמה

השנה תשמ"ב, אריאז שרון, במיבצע הגדול שהטביע את חותמו על השנה.

אך מה שקרה בפאס אינו כישלונה של ישראל, הוא ניצחונה של ישראל אחרת. יתכן שאי-אפשר היה לקבל החלטות אלה, אלמלא קרה השנה דבר שנחרת עמוק בתודעה הפלסטינית והערבית.

ביטא זאת מנהיג פלסטיני בשיחה עם ישראל, בעצם הפלסטיני. אין עם שוכח את מי שקם לעזרתו בשעתו השחורה ביותר. כשם שהיהודים זוכרים את חסי-דיאומת-העולם, שחירפו את נפשם כדי להציל יהודים בימי השואה, כך זוכרים הפלסטינים את ההמונים שהפגינו בתל-אביב נגד המילחמה.

תנועת-השלום הישראלית, שרשמה במילחמה זו דף כה מזהיר בספר ההיסטוריה היהודית, חרשה תלם עמוק בתודעת העם הפלסטיני. אין עם שוכח את מי שקם לעזרתו בשעתו השחורה ביותר. כשם שהיהודים זוכרים את חסי-דיאומת-העולם, שחירפו את נפשם כדי להציל יהודים בימי השואה, כך זוכרים הפלסטינים את ההמונים שהפגינו בתל-אביב נגד המילחמה.

בכל יוכוח על דרכה של התנועה הלאומית הפלסטינית מכאן והלאה, ייזכר גורם זה וישפיע.

יתכן שאחרי שעשן המילחמה יתנדה, ואבק הקרבות ישקע — הזיכרון הזה של תשמ"ב הוא שיישאר. כי בו טמון המסר לעתיד של שלום.

פריצה בפאס

ערפאת הוכיחה במהרה כי הוא מודע ליתרונות חדשים אלה. הוא כפה את רצונו כפי שלא עשה בעבר. בהגיעו לתוניס, זימן לשם ישיבה של הוועד-הפועל של אש"ף, בניגוד לרצונם של אנשי-הסירוב, שנשארו בדמשק, הוחלט להמשיך בקו שנקבע על-ידי ערפאת בביירות: הנכונות להכרה הדדית עם ישראל ולכינון שלום המבוסס על הקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל. כשהוא מצוייד בהחלטות אלה, הופיע ערפאת בפאס לא רק כגיבור של ביירות, אלא גם כמנהיג המוביל את העולם הערבי בדרך להסדר מדיני, הברית המרובעת של ערפאת, המלך פאהד, הנשיא בורגיבה (שנעדר בשל